

תלמוד ישראלי
הדף היומי לילדים

סדר נזיקין | מסכת בבא בתרא קכ"ו-קל"ב | פרשת נשא | ג'-ט' בסיון (28 למאי- 3 ליוני)

מזן התלמוד

סדר נזיקין.

מסכת בבא בתרא, דף קכ"ז

”היה עובר על בית המכס ואמר ”בני הוא”, וחזר ואמר ”עבדי הוא” - נאמן. אמר ”עבדי הוא” וחזר ואמר ”בני הוא” - אינו נאמן”.

עבדא - עבד
מתקיף - מקשה

הסבר: אדם שעבר דרך בית המכס, ואמר על האיש שאיתו שהוא בנו, ומאוחר יותר אמר שהוא עבדו – נאמן, כי כנראה אמר שהוא בנו רק כדי לא לשלם עליו את המכס. אבל אם אמר עליו שהוא עבדו בתחילה, אינו נאמן לומר אחר כך שהוא בנו, כי אילו היה בנו – לא היה קורא לו עבד סתם כך.

📍 | על המפה

בית המקס בתל אביב

בית המכס הוא מבנה נטוש מתקופת המנדט הבריטי, שעומד בין שני המסלולים של רחוב הרכבת בתל אביב. זהו מבנה בן קומה אחת וגג רעפים, חלונותיו ודלתותיו רבועים, ובחזיתו הצפופית מתנוסס הכיתוב "בית המכס" בעברית, אנגלית וערבית. **המקום שימש את תחנת הרכבת "תל אביב" שפעלה בין השנים תר"פ-תש"ל (1920-1970). פעילות הקו חודשה לאחר הקמת המדינה והסכמי שביתת הנשק עם ירדן.** בשל הפרעות בתנועה הוקמה תחנת רכבת חדשה, ונהרסו מבני התחנה הישנה חוץ מבית המכס והמסילה שהובילה אליו. כיום המבנה נטוש, נעול ומזוהם, ועל קירותיו מתנוססות כתובות גרפיטי. המבנה מוכרז כמבנה לשימור.

בית המכס הבריטי ברחוב הרכבת, ת"א
(Wikipedia. Mark)

דף קכ"ו: הבכור נשמח על חלקו

התלמוד דן בשאלה העקרונית - **מה הדין אם לאחר הירושה, עוד לפני שחילקו את הנכסים, עמד הבכור ומחל על חלקו הכפול בירושה - האם מחילתו תקפה?** נחלקו בכך האמוראים. יש אומרים **שהמחילה אינה תקפה**, שכן עד החלוקה הבכור עדין לא זכה בחלק הנוסף, ואין יכול אדם למחול על דבר שאינו שלו?

הַלֵּכָה נֹסֶפֶת שְׁלוּמִידִים בְּדָף זֶה הִיא **שָׂאֵם לִפְנֵי מוֹתוֹ צִיָּה הָאֵב**
שְׂאָחַד מִכְּנִי לֹא יִקְבֵּל מְאוּמָה בִּירוּשָׁה, אוֹ שְׂאָמֵר שֶׁכֵּנּוּ הַבְּכוֹר לֹא
 יִטּוֹל פִּי נְשִׁים - **דְּבָרָיו בְּטָלִים**, מִכֵּין שֶׁהוּא מֵצֵה נֶגֶד דִּינֵי הַתּוֹרָה וְאֵין
 בְּסִמְכוּתוֹ לַעֲשׂוֹת זֹאת, אוּלָם אִם הוּא רוֹצֵה בְּכָךְ - **הוּא יוֹכֵל לַתֵּת אֶת**
הַנִּכְסִים, עֲכָשִׁי, בַּחַיּוֹ, בְּמַתָּנָה לִיתֵּר הָאֲחִים וּבְכָךְ לְנָשֵׁל אֶת אֶחָד
 מִן הַבָּנִים מִן הִירוּשָׁה, אֲךְ לַצּוּת שֶׁלֹּא יִירֹשׁ כָּלל אִינוּ יוֹכֵל.

דף קכ"ז: תביעת התאומים

בְּיָמֵינוּ נְהוּג שְׁמִיךְ עִם לִידַת הַתִּינוּק עוֹנֵדִים עַל יָדוֹ רְצוּעַת פְּלֶסְטִיק שֶׁכֵּה רְשׁוּמִים פְּרָטִי לִידָתוֹ, בְּכָךְ מְצַמְצָמִים מְאֹד אֶת הָאֲפִשְׁרוֹת לְכַלְכֹּל בְּזָהוּת הַתִּינוּק שְׁנוּלֵד וּבִפְרָטִיּוֹ, אוֹלָם לִפְנֵי שְׁנַיִם רַבּוֹת מְאֹד הָאֲפִשְׁרוֹת לְכַלְכֹּל בְּזָהוּת תִּינוּקוֹת הַיָּתֵה גְדוֹלָה יוֹתֵר. פֻּעֵם אֲרַע שְׁנוּלָדוֹ תְּאוֹמִים וְזָמַן מֶה אַחֲרֵי הַלֵּידָה כֶּכֶר לֹא זָכְרוּ מִי הַכֹּכּוֹר וּמִי נּוֹלָד שְׁנֵי. לְיָמִים, כְּשֶׁמֶת אֲבִיהֶם, בָּא אֶחָד הַתְּאוֹמִים לִיתֵר הָאֲחִים וְאָמַר לָהֶם: **אוֹלֵי אֲנִי הַכֹּכּוֹר וּמִגִּיעַ לִי שְׁנֵי חֻלְקִים בִּיחֻשָּׁה?** עָנּוּ לוֹ הָאֲחִים: עַלִּיךְ לְהַבִּיא רְאִיָּה שְׂאֲתָהּ בְּכֹוֹר וְתִקְבֹּל, כִּי אוֹלֵי אַחִיךְ הַתְּאוֹם הוּא הַכֹּכּוֹר. כִּךְ גַּם עָנּוּ לַתְּאוֹם הַשֵּׁנִי. בְּדָךְ זֶה בְּתִלְמוּד לּוֹמְדִים שֶׁהָאֲחִים אֲכָן צוֹדְקִים בְּטַעֲנָתָם הֶעָקְרוּנִית עִם זֹאת, בְּכָל זֹאת מִיָּמֶת אֲפִשְׁרוֹת בִּיד הַתְּאוֹמִים לְהוֹצִיא מֵהָאֲחִים אֶת חֻלְק הַכֹּכּוֹרָה: **אִם אֶחָד הַתְּאוֹמִים יִכְתּוּב לַתְּאוֹם הַשֵּׁנִי "הַרְשָׁאָה" - שֶׁטֶר הִנּוּחַן בִּיד אַחִיו זָכַת תְּבִיעָה עַל מָמוֹנוֹ,** יִכָּל הַתְּאוֹם בְּעַל הַהֲרָשָׁאָה לְתַבּוּעַ אֶת חֻלְק הַכֹּכּוֹרָה שֶׁהִרִי הוּא וְדָאִי מִגִּיעַ לוֹ, **שְׁנֵם אִם הוּא לֹא הַכֹּכּוֹר - הִרִי אַחִיו הוּא הַכֹּכּוֹר וּבִידוֹ "הַרְשָׁאָה".** אַחֵר, כִּי יוֹכֵלוּ הַתְּאוֹמִים לַחֲלוֹק בִּינֵיהֶם בַּחֲלֻק הַכֹּכּוֹרָה.

★ | מן ההיסטוריה

התקפת האצ"ל על בית המכס

בתאריך כ"ב ניסן תש"ו (23 באפריל 1946) ביצע ארגון האצ"ל התקפה על משטרת רמת גן לצורך החרמת נשק. באותה תקופה, לקראת סוף המנדט הבריטי בארץ ישראל, התכנסו הבריטים באזורי ביטחון במרכזי הערים. תחנת הרכבת ובית המכס נכללו באזור הביטחון של בית הדר הסמוך. **בזמן ההתקפה על משטרת רמת גן תקף האצ"ל גם את בית המכס ותחנת הרכבת, כדי ליצור פעולת הסחה שנועדה לרתק כוחות בריטים ולמנוע החשת תגבורת מאזור הביטחון אל משטרת רמת גן המותקפת.** שלושה לוחמים נשלחו להצית את צריף תחנת הרכבת. אחד מהם נהרג כאשר השליך את עצמו על פצצה כדי להגן על חבריו, והאחרים הצליחו להימלט.

סרקו ברקוד זה לצפייה בסרטון על סוגיה זו

דף קכ"ח: מודה במקצת

במקרה שראובן תובע משמעון חוב ואומר שהוא חייב לו מאה שקלים, ושמעון אומר: "אתה צודק שאני חייב לך, אבל רק חמישים שקלים" - שמעון חייב להישבע שהוא חייב רק חמישים. **הלכה זו מכונה "מודה במקצת".** כלומר: **מי שמודה במקצת החוב, חייב להישבע שהוא לא חייב את החלק שבו אינו מודה.** על רקע הדין הזה תיקנו חז"ל תפנה אחרת:

ראובן מצא ברחוב סכום כסף גדול. הוא הכריז על האבדה וזכה לקיים מצות השבת אבדה, כי הגיע אדם ומסר סימנים מדיקים על הארנק. אלא שאז קרה דבר לא נעים. בעל הכסף אמר לו: "היו בארנק אסף ש"ח", ואילו המוצא אמר: "היו כאן רק חמש מאות ש"ח". **האם גם על המקרה הזה נאמר שזה נקרא "מודה במקצת", מכיון שהמוצא מודה בחלק מהתביעה של בעל הכסף? האם המוצא צריך להישבע בבית דין?**

במקרה שפנה חז"ל תיקנו שלא יצטרך להישבע, מכיון שאם הם יחייבו שבוועה - אנשים לא ירצו להחזיר אבדות אם ידעו שפסופו של דבר הם עוד עלולים להישבע בבית דין.

דף קכ"ט: תוך כדי דיבור

בדף זה מוזכר כלל מפורסם: **"תוך כדי דיבור - כדיבור".** תוך כדי דיבור הינו זמן קצר שבו אומרים את המילים **"שלום עליך רבי ומורי"**, וחז"ל קבעו שאדם העוסק בנושא מסוים, יכול לחזור בו

מדבריו או להוסיף עליהם, אם עוד לא עבר זמן "תוך כדי דיבור" מאז שסיים את דבריו.

למשל, שני בני אדם שעורכים קנין בשוק והקונה מסכים לקנות את החפץ בכך וכך, **הוא יכול לחזור בו או להוסיף תנאים למכירה בתוך כדי דיבור,** אבל **לאחר שעבר פרק הזמן שבו אומרים "שלום עליך רבי ומורי"** כבר אינו יכול לשנות מדבריו.

לדעת רבנו תם במסכת בכא קמא, חז"ל קבעו דוקא שיעור זמן זה, שכן יתכן שאדם יעסוק במסחר, ותוך כדי סגירת עסקה יפגש גרבו ויאליץ לברכו לשלום, ולא יוכל לחזור בו מסיכום העסקה עם חברו. משום כך קבעו חז"ל כי הוא רשאי לחזור בו כל עוד לא חלף הזמן שבו ניתן לומר "שלום עליך רבי ומורי".

תלמוד ישראלי

הדף היומי לילדים

מתולדותיו

אסתר רזיאל נאור

(תרע"ב-תשס"ג, 1911-2002)

אסתר רזיאל נאור ז"ל היתה פעילה באצ"ל, אחותו של מפקד האצ"ל דוד רזיאל, וחברת כנסת מטעם תנועת החרות. אסתר נולדה באזור וילנה ועלתה עם משפחתה לארץ, הצטרפה לבית"ר וארגנה את "התאים הלאומיים", במקביל לעבודתה בהוראה. **כשפרץ המרד הערבי הגדול הצטרפה לאצ"ל בעקבות אחיה ולקחה חלק בפעולות תגמול.** היא היתה הקריינית הראשונה בתחנת השידור של האצ"ל, וכתבה בעיתון "המשקיף" ובביטאון תנועת החרות. בתרצ"ט (1939) נישאה ליהודה נאור, ובתש"ג (1943) צורפה למפקדת האצ"ל. אסתר נאסרה פעמיים על ידי הבריטים בשל פעילותה וישבה בכלא כשבעה חודשים. לאחר הקמת המדינה הצטרפה לתנועת החרות וכיהנה בחברת כנסת במשך 25 שנה.

אסתר רזיאל נאור
(אוסף התצלומים הלאומי)

דף ק"ל: "נבלה" ו"טרפה"

יהודי רשאי לאכול בהמה טהורה בלבד, ואינו רשאי לאכול בהמה טמאה. גם בהמה טהורה אסור לאכול אם היא לא נשחטה כדיון, למשל, אם היא מתה מעצמה, או שהרגו אותה ללא נשיטה. **בהמה כזו, שלא נשחטה, היא "נבלה".** "נבלה" אסור לאכול, וכל הנוגע בה נטמא. אולם יש בהמה שלא תהיה מתרת לאכילה על ידי נשיטה. למשל, בהמה שנטרפה על ידי אריה או היא לא מתה אלא נפצעה פצעי מות. **בהמה גם אם היא כשרה, במצב שכזה - היא טרפה,** וגם אם ישחטו אותה היא אינה מתרת באכילה. **גם בהמה שיש לה מום או מחלה שממחמתם היא אינה יכולה לחיות - נחשבת טרפה.** במסכת חולין לומדים שישנם שמונה עשר סוגי מומים המטריפים את הבהמה.

דף קל"א: "דבר שלא בא לעולם"

סרקו ברקוד זה
לצפייה בסרטון
על סוגיה זו

בדף זה לומדים על מושג יסודי בדיני קנינים - **"דבר שלא בא לעולם".** הפרות שנגדלו בשנה הבאה, עדיו "לא באו לעולם", הם אינם כאן. גם הבהמות שנגדלו בשנה הבאה, הם "דבר שלא בא לעולם". עוד לא נולדו. התנאים והאמוראים דנו בשאלה העקרונית **האם אפשר למכור "דבר שלא בא לעולם"?** למשל, ראובן רוצה למכור לשמעון את העגלים שנגדלו לו בשנה הבאה. מצד אחד, הרי העגלים יהיו שלו, אז למה שלא יוכל למכור אותם? מצד שני, איך אפשר למכור דבר שעוד לא נמצא בעולם? **להלכה נפסק שאי אפשר למכור "דבר שלא בא לעולם"** אכל יש תנאים, ביניהם רבי מאיר, שסברו שאפשר להקנות דבר שלא בא לעולם. בדף זה לומדים שגם רבי מאיר מסכים שאי אפשר להקנות חפץ למי שלא בא לעולם. למשל, אי אפשר להקנות חפץ לתינוק שעוד לא נולד.

דף קל"ב: מתנת שכיב מרע

בהזדמנויות אחדות למדנו שפדי להעביר בעלות על חפץ זקוקים **למעשה קנין**, אולם ישנם יוצאים מן הכלל, כגון המצב הבא: חז"ל תיקנו **שאדם חולה הנוטה למות יכול לתת את כל נכסיו במתנה גם ללא מעשה קנין.** חולה כזה מכונה בארמית **"שכיב מרע"**, היינו: שוכב על ערש דיו. תקנה זו מכונה **"דברי שכיב מרע ככתובים וכמסורים דמי"** - דברי חולה הנוטה למות המצוה לתת נכסיו במתנה נחשבים כאילו הוא עשה קנין וכתב שטר.

טעם התקנה: פעמים רבות אי אפשר לעשות קנין באותו רגע שבו המצוה נוטה למות, וחששו חז"ל שאם לדבריו לא יהיה תוקף של קנין עלולה דעתו של החולה להיטרף עליו, ולפיכך תיקנו לדבריו תוקף של קנין.

שאלת השבוע

התשובה לשאלה נמצאת בעלון זה

- תנו דוגמא משלכם למצב של מודה במקצת.
- באיזה מקרה לא חייב המודה במקצת להישבע, ולמה?
- מהו משך הזמן של "תוך כדי דיבור" ומה אפשר לעשות בזמן הזה?
- מה נקרא "דבר שלא בא לעולם", והאם אדם יכול לקנות או להקנות דבר שכזה?

את התשובה יש לשלוח במייל לכתובת:
talmudisraeli@medison.co.il

בין הפותרים נכונה תיערך הגרלה שבועית* והזוכה בה יזכה בטאבלט איכותי או בסט ספרים של התלמוד הישראלי (לפי בחירתכם).
הודעות ישלחו לזוכים במייל ושמותיהם יפורסמו בדף הפייסבוק של התלמוד הישראלי.

*בפיקוח רואה חשבון

דמויות השנה בחמ"ד

הרבנית צפיה גורן - בתו של הרב הנזיר

הרב שלמה גורן נשא לאישה את בתו של הרב הנזיר, הרב דוד כהן זצ"ל, שהיה מבכירי תלמידיו של הרב אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל. הרב דוד כהן זצ"ל היה מכונה "הרב הנזיר" משום שנהג בנזירות, ובדרכי קדושה וטהרה שעשו רושם רב על כל רואיו. בימי המאורעות בירושלים בשנים המתוחות שלפני הקמת המדינה, חשדו הבריטים שאנשי אצ"ל מתחבאים בביתו של הרב הנזיר, וקצין בריטי נכנס לערוך חיפוש בבית הרבנית אמנם אמרה לקצין הבריטי שיעצור ולא יפריע לרב בלימודו, אך הוא הזיז אותה ונכנס אל תוך הבית. כשראה הקצין לפתע את הרב הנזיר - הוא קפא במקומו ואמר: "הו, הולי-מן! - איש קדוש!" ולאחר מכן הניח שומר בכניסה לבניין, כדי שזה לא ייתן לאף אחד להיכנס לבניין של ה"הולי-מן" ולהפריע לו.

דבר תורה לשולחן שבת

ברכת הכהנים המופיעה בפרשה חותמת במילה "שְׁלוֹם": **"יְבָרְכְּךָ ה' וְיִשְׁמְרֶךָ. יֵאָר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיְחַנֶּךָ. יֵשָׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִשֶּׂם לְךָ שְׁלוֹם"**. התלמוד במסכת ברכות נ"ו עוסק בענייני פירוש לחלומות שאדם חולם ואומר: **"הרואה קדירה בחלום - יצפה לשלום"**. שואלים על כך חז"ל: מה הקשר בין קדירה לשלום, ולמה מי שרואה קדירה בחלום יצפה דווקא לשלום?
ענו על כך חז"ל שלקדירה יש תכונה מיוחדת - היא מסוגלת להביא שני דברים הפוכים למצב הכי קרוב ואף להפיק מכך ברכה. איך זה ייתכן?
הקדירה מצליחה לחבר בין האש שמתחתיה לבין המים שבתוכה ולגרום לחימום. כך גם הדרך לעשות שלום היא לחבר בין בעלי מחלוקת ובין הפכים, להביא אותם הכי קרוב שאפשר אחד לשני, ומהחיבור הזה להפיק תועלת וברכה לכולם, כפי שהקדירה עושה בחיבור בין המים והאש.

מה הקשר?

מתחו קו בין המושגים לבין ההלכות הקשורות להם:

דבר שלא בא לעולם	חייב להישבע
תוך כדי דיבור	אי אפשר למכור
שכיב מרע	אסורה באכילה
טרפה	יכול להקנות את נכסיו ללא קניין
מודה במקצת	יכול לחזור בו

תעודת זהות - תלמוד ישראלי

"תלמוד ישראלי" הינו פרויקט חינוכי וקהילתי, הבא להנגיש את התלמוד לעולמם של ילדים, נוער ומבוגרים.

הפרויקט כולל: שבועה כרכים על פי סדר הדף היומי, עלונים שבועיים המופצים בכ-20 אלף עותקים, עלונים ייחודיים לחגים המופצים בכ-200 אלף עותקים, דף פייסבוק f פעיל ובו יותר מ-20,000 חברים ו-60 סרטונים הממחיזים יסוד תלמודיות בערוץ youtube. כל אלו הם בסיס למגוון רחב ועשיר של לימוד ופעילויות חינוכיות, חברתיות וקהילתיות בבית, בבית הספר ובקהילה ברחבי ישראל ובעולם, גם בשפה האנגלית והגרמנית.

תלמוד ישראלי. מחברים דורות - מפגישים עולמות

